

GT.0000027091

TS TRẦN THỊ MINH HUẾ

GIÁO TRÌNH

PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON

NGUYỄN
HỌC LIÊU

071

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TS. TRẦN THỊ MINH HUẾ

GIÁO TRÌNH
PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH
GIÁO DỤC MẦM NON

(Dùng trong đào tạo sinh viên ngành Giáo dục Mầm non)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
NĂM 2017

MÃ SỐ: $\frac{01 - 47}{ĐHTN - 2017}$

LỜI NÓI ĐẦU

Giáo trình Phát triển chương trình giáo dục mầm non được biên soạn theo chương trình đào tạo ngành Giáo dục Mầm non, đáp ứng yêu cầu phát triển chương trình đào tạo và đổi mới quá trình đào tạo của Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên. Giáo trình được xây dựng theo cách tiếp cận sự phát triển nhân cách, hoạt động của trẻ và chương trình giáo dục cấp học mầm non hiện hành, những xu thế phát triển của chương trình giáo dục mầm non trên thế giới và xu thế phát triển giáo dục mầm non của Việt Nam hiện nay.

Giáo trình được cấu trúc thành 03 chương nội dung, tập trung vào những phẩm chất và năng lực cơ bản, cốt lõi mà sinh viên phải hình thành được theo tiếp cận chuẩn đầu ra của môn học. Cụ thể: Chương 1 - định hướng nội dung khái quát nhất về phát triển chương trình giáo dục mầm non; Chương 2 - tập trung vào vấn đề thiết kế và tổ chức các chương trình giáo dục cho trẻ, xây dựng và sử dụng môi trường giáo dục để thực hiện chương trình giáo dục mầm non; Chương 3 - tập trung vào vấn đề đánh giá thực hiện chương trình giáo dục tại các cơ sở giáo dục mầm non.

Tôi hy vọng giáo trình là tài liệu hữu ích cho sinh viên và giảng viên giảng dạy ngành Giáo dục Mầm non, học viên cao học và các nhà nghiên cứu về giáo dục học mầm non, các bậc cha mẹ có con từ 0 đến 6 tuổi.

Tôi xin chân thành cảm ơn sự tạo điều kiện của Ban Giám hiệu Nhà trường, sự đóng góp ý kiến của các nhà khoa học tham gia hội đồng thẩm định giáo trình, chúng tôi mong muốn tiếp tục nhận được sự góp ý về chuyên môn, học thuật và thực tiễn để lần tái bản có chất lượng tốt hơn.

Trân trọng!

Tác giả

MỤC LỤC

CHƯƠNG 1. NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ PHÁT TRIỂN	
CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON	6
1.1. Chương trình giáo dục mầm non.....	6
1.1.1. Khái niệm chương trình giáo dục.....	6
1.1.2. Khái niệm chương trình giáo dục mầm non	8
1.2. Khái niệm phát triển chương trình giáo dục mầm non.....	9
1.3. Cơ sở khoa học về phát triển chương trình giáo dục mầm non.....	11
1.3.1. Cơ sở lý luận về phát triển chương trình giáo dục mầm non	11
1.3.2. Thực tiễn phát triển chương trình giáo dục mầm non	34
1.3.3. Dự báo về xu hướng phát triển chương trình giáo dục mầm non ở Việt Nam	44
CHƯƠNG 2. TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG PHÁT TRIỂN CHƯƠNG	
TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON	48
2.1. Một số vấn đề về lập kế hoạch thực hiện chương trình giáo dục mầm non ..	48
2.1.1. Khái niệm lập kế hoạch giáo dục mầm non	48
2.1.2. Phân loại kế hoạch giáo dục mầm non	50
2.1.3. Ý nghĩa của việc lập kế hoạch thực hiện chương trình giáo dục mầm non	50
2.1.4. Nguyên tắc xây dựng kế hoạch thực hiện chương trình giáo dục mầm non	52
2.2. Phát triển chương trình giáo dục nhà trường theo năm học cho từng độ tuổi	55
2.2.1. Mục tiêu phát triển chương trình giáo dục nhà trường	55
2.2.2. Quy trình phát triển chương trình giáo dục nhà trường	55
2.3. Phát triển chương trình giáo dục theo tháng cho trẻ dưới 3 tuổi	62
2.3.1. Mục tiêu phát triển chương trình giáo dục theo tháng	62
2.3.2. Quy trình phát triển chương trình giáo dục theo tháng	62
2.4. Phát triển chương trình giáo dục theo chủ đề cho trẻ 3 đến 6 tuổi	68
2.4.1. Chủ đề giáo dục và phát triển chương trình giáo dục tích hợp theo chủ đề	68
2.4.2. Mục tiêu phát triển chương trình giáo dục theo chủ đề	70

2.4.3. Quy trình phát triển chương trình giáo dục theo chủ đề	70
2.4.4. Phát triển chương trình giáo dục theo sự kiện	86
2.4.5. Phát triển chương trình giáo dục theo chủ đề phát sinh	89
2.5. Xây dựng và thực hiện kế hoạch giáo dục trong ngày	92
2.5.1. Những lưu ý khi lập kế hoạch	92
2.5.2. Cấu trúc kế hoạch	93
2.6. Xây dựng và thực hiện kế hoạch hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ	97
2.6.1. Quy trình xây dựng kế hoạch hoạt động giáo dục	97
2.7. Thiết kế và tổ chức môi trường giáo dục ở trường mầm non.....	99
2.7.1. Khái niệm, ý nghĩa của việc xây dựng môi trường giáo dục trong trường mầm non	99
2.7.2. Nguyên tắc chung của việc thiết kế môi trường giáo dục ở trường mầm non	101
2.7.3. Thiết kế môi trường giáo dục cho các hoạt động ở trường mầm non	103
CHƯƠNG 3. ĐÁNH GIÁ THỰC HIỆN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON	118
3.1. Khái niệm, mục đích, ý nghĩa	118
3.1.1. Khái niệm	118
3.1.2. Mục đích của đánh giá	119
3.1.3. Ý nghĩa của đánh giá	120
3.2. Nội dung đánh giá	120
3.2.1. Đánh giá sự phát triển của trẻ.....	121
3.2.2. Đánh giá việc tổ chức hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ của giáo viên	124
3.2.3. Đánh giá hoạt động quản lí nhà trường	125
3.2.4. Đánh giá cơ sở vật chất của trường mầm non	126
3.3. Phương pháp đánh giá	127
3.4. Hình thức đánh giá	128
Phụ lục 1. Kế hoạch năm học (Mẫu giáo 5-6 tuổi)	130
Phụ lục 2. Xây dựng kế hoạch giờ học và chủ đề	154
Phụ lục 3. Kế hoạch theo các giờ sinh hoạt.....	156
Phụ lục 4. Kế hoạch tổ chức hoạt động có chủ đích	161

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON

1.1. CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON

1.1.1. Khái niệm chương trình giáo dục

Thuật ngữ chương trình giáo dục (curriculum) đã xuất hiện từ năm 1820 nhưng sang những năm 20 của thế kỉ XX, ở Mĩ mới bắt đầu có những cuộc thảo luận về chương trình; đặc biệt từ cuối những năm 50, vấn đề chương trình và lí luận chương trình trở thành trung tâm chú ý của khoa học giáo dục Mĩ, của các nước nói tiếng Anh, sau đó lan sang khu vực các nước nói tiếng Đức, tiếng Pháp...

Theo Phenix (1962), chương trình bao gồm toàn bộ kiến thức do các môn học cung cấp. Hilda Taba (1962) định nghĩa chương trình học là một bản kế hoạch học tập, gồm 4 yếu tố: 1) Tuyên bố mục đích và mục tiêu cụ thể; 2) Lựa chọn và cấu trúc nội dung; 3) Các chiến lược giảng dạy, cách học phù hợp và 4) Hệ thống đánh giá kết quả học tập.

Theo Tanner (1975), chương trình là các kinh nghiệm (experiences) học tập được hướng dẫn và kế hoạch hoá, với các kết quả học tập được xác định trước và hình thành thông qua việc thiết lập kiến thức và kinh nghiệm một cách có hệ thống dưới sự hướng dẫn của nhà trường nhằm tạo ra cho người học sự phát triển liên tục về năng lực xã hội, năng lực cá nhân. Tác giả Albert, I. Oliver cho rằng chương trình bao gồm 4 yếu tố cơ bản: *Các môn học; các hoạt động, kinh nghiệm học tập; các dịch vụ và hoạt động “ẩn”*. Các môn học, hoạt động, kinh nghiệm học và các dịch vụ là những phần hiển nhiên của chương trình, khái niệm hoạt động “ẩn” là những giá trị văn hoá tổ chức của nhà trường, xã hội v.v...

Tác giả Ronald C.Doll (1996) cho rằng: “Chương trình giáo dục của nhà trường là nội dung giáo dục và các hoạt động chính thức và không chính thức; quá trình triển khai nội dung hoạt động, thông qua đó người học thu nhận được kiến thức và sự hiểu biết, phát triển các kỹ năng, thái độ, tình cảm và các giá trị đạo đức dưới sự tổ chức của nhà trường”. Theo White (1995), chương trình là một kế hoạch giáo dục phản ánh các mục tiêu giáo dục, đào tạo mà nhà trường theo đuổi. Bản kế hoạch đó cho biết nội dung, phương pháp dạy và học cần thiết để đạt được mục tiêu đề ra.

Tim Wentling (1993) định nghĩa: “Chương trình là bản thiết kế tổng thể cho một hoạt động đào tạo. Hoạt động đó có thể là một khoá học trong thời gian vài giờ, một ngày, một tuần hoặc vài năm. Bản thiết kế tổng thể đó cho ta biết nội dung cần đào tạo, chỉ rõ những gì có thể kỳ vọng ở người học sau khi kết thúc khoá học, phác họa qui trình thực hiện nội dung đào tạo, phương pháp đào tạo và cách thức kiểm tra, đánh giá kết quả học tập và toàn bộ các vấn đề của bản thiết kế này được sắp xếp theo một thời gian biểu chặt chẽ”.

Có cùng quan điểm, tác giả RaphTyler cho rằng chương trình gồm 4 yếu tố cơ bản: 1) Mục tiêu đào tạo; 2) Nội dung đào tạo; 3) Phương pháp hay qui trình đào tạo và 4) Đánh giá kết quả đào tạo.

Theo Portelli (1987), đã có hơn 120 định nghĩa về chương trình trong các tài liệu chuyên ngành về chương trình giáo dục.

Chúng tôi cho rằng: Chương trình giáo dục là sự trình bày có hệ thống một kế hoạch tổng thể các hoạt động giáo dục được tổ chức trong một môi trường sư phạm, trong một thời gian xác định, trong đó nêu lên các mục tiêu học tập mà người học cần đạt được, xác định rõ phạm vi, mức độ nội dung giáo dục, các phương pháp, phương tiện, cách thức tổ chức, cách thức đánh giá kết quả giáo dục cũng như những điều kiện nhằm đạt được các mục tiêu giáo dục đã đề ra.

1.1.2. Khái niệm chương trình giáo dục mầm non

Chương trình giáo dục mầm non là sự trình bày có hệ thống một kế hoạch tổng thể các hoạt động chăm sóc, giáo dục trẻ từ 3 tháng đến 6 tuổi được tổ chức trong cơ sở giáo dục mầm non trong một thời gian xác định, trong đó nêu lên các mục tiêu trẻ mầm non cần đạt được, xác định rõ phạm vi, mức độ nội dung giáo dục, các phương pháp, phương tiện, cách thức tổ chức, cách thức đánh giá kết quả chăm sóc, giáo dục cũng như những điều kiện nhằm đạt được các mục tiêu giáo dục mầm non đã đề ra.

Chương trình giáo dục mầm non là đề cương về kế hoạch hành động sư phạm tác động trên trẻ mầm non gồm những thành tố mục tiêu giáo dục, nội dung, phương pháp, các hoạt động giáo dục, đánh giá kết quả giáo dục và các điều kiện để thực hiện chương trình. Những thành tố cơ bản cấu thành chương trình có quan hệ chặt chẽ và ảnh hưởng lẫn nhau. Chương trình cung cấp những định hướng chăm sóc, giáo dục trẻ cơ bản nhất cho giáo viên và nhà quản lý giáo dục mầm non. Chương trình gồm nhiệm vụ chăm sóc, nuôi dưỡng và những hoạt động diễn ra trong và ngoài lớp suốt thời gian trẻ ở trường và sự phối hợp với gia đình, xã hội. Chương trình vừa mang tính hoạch định theo kế hoạch của người lớn, vừa mang tính tự chọn theo nhu cầu, hứng thú của trẻ.

Các cấp độ của chương trình giáo dục mầm non:

Ở cấp độ rộng nhất là chương trình giáo dục mầm non của quốc gia do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành;

Cấp độ thứ hai là chương trình giáo dục mầm non của từng địa phương (chương trình giáo dục mầm non của sở, phòng giáo dục gắn với những đặc thù địa phương).

Cấp độ thứ ba là chương trình giáo dục của nhà trường gắn với đặc thù môi trường và điều kiện giáo dục, những yếu tố bản sắc riêng của trường mầm non.

Cấp độ thứ tư là chương trình giáo dục của từng độ tuổi gắn với các lĩnh vực giáo dục phát triển theo độ tuổi; chương trình giáo dục theo tháng/chủ đề, theo tuần, theo ngày; chương trình của hoạt động giáo dục. Căn cứ vào cách

xác định chương trình giáo dục như trên, chương trình giáo dục mầm non có chủ thể quản lý phát triển và thực hiện bao gồm:

STT	Tên chương trình	Chủ thể trực tiếp	
		Quản lý	Tổ chức thực hiện
1	Chương trình giáo dục mầm non quốc gia	Bộ Giáo dục và Đào tạo	Vụ Giáo dục Mầm non
2	Chương trình giáo dục mầm non địa phương	Sở, Phòng Giáo dục và Đào tạo	Hiệu trưởng
3	Chương trình giáo dục nhà trường	Hiệu trưởng	Tổ trưởng chuyên môn
4	Chương trình giáo dục của nhóm/lớp theo tháng/chủ đề/tuần/ngày/hoạt động giáo dục	Tổ trưởng chuyên môn	Giáo viên

1.2. KHÁI NIỆM PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC MẦM NON

Thuật ngữ phát triển chương trình (curriculum development) có khi được hiểu là *làm chương trình* (curriculum making) hay *thiết kế chương trình, xây dựng chương trình* (curriculum design).

Phát triển chương trình giáo dục mầm non là một quá trình liên tục điều chỉnh, bổ sung, cập nhật, làm mới toàn bộ hoặc một số thành tố của chương trình giáo dục mầm non, bảo đảm khả năng phát triển và ổn định tương đối của chương trình đã có, làm cho việc triển khai chương trình theo mục tiêu giáo dục đặt ra đạt được hiệu quả tốt nhất, phù hợp với đặc điểm và nhu cầu phát triển của xã hội và phát triển của cá nhân trẻ. Phát triển chương trình giáo dục mầm non bao gồm xây dựng chương trình, tổ chức thực hiện, đánh giá, chỉnh sửa và hoàn thiện chương trình.